Työelämä
Vesa Rantahalvari

7.10.2021

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi (PL 32)

1. Hallituksen työllisyystoimien vaikutusten arviointi

Hallitus antaa julkisuudessa ja talousarvioesityksessään epärealistisen kuvan työllisyystoimiensa vaikuttavuudesta. Todellisuudessa hallitus ei ole päättänyt esittää eduskunnalle työllisyystoimia, joiden seurauksena työllisyys kohenisi 71 000–80 500 työllisellä. Hallituksen laskelmat perustuvat osin skenaariolaskelmiin mielivaltaisine oletuksineen. Tämä käy ilmi hallituksen julkistamista asiakirjoista. Hallituksen lisäksi Suomesta ei taida löytyä juurikaan muita organisaatioita, jotka olisivat hallituksen kanssa samaa mieltä työllisyysvaikutuksista (ks. esim. valtionvarainministeriön, tutkimuslaitosten ja Valtiontalouden tarkastusviraston esittämät huomiot).

Eduskunnan tulee vaatia hallitusta tuomaan eduskuntaa lakiesityksiä, joiden työllisyysvaikutukset on arvioitu yleisesti hyväksytyillä menetelmillä, ja jotka näillä menetelmillä arvioituna täyttävät hallituksen lupaukset työllisyyden edistämistä.

Talousarvioesityksen mukaan työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan seuraamalla työttömyyden keskimääräisen keston ja työttömyysjaksojen pituuden muutoksia. Nämä mittarit ovat kovin puutteellisia vaikuttavuuden mittaamisessa, koska ne eivät kerro, mikä osa muutoksesta (jos mikään) on tapahtunut työllisyystoimien ansiosta, niistä riippumatta tai niistä huolimatta.

Eduskunnan on tarkoituksenmukaista edellyttää hallitukselta sitä, että toimien vaikuttavuutta mitataan menetelmillä ja aineistoilla, jotka mahdollistavat vaikutusten asianmukaisen arvioinnin.

2. Pohjoismaisen työhakumallin toimeenpanon määrärahojen käyttö

Hallitus esittää 70 miljoonan euron määrärahaa pohjoismaisen työnhakumallin toimeenpanoon.

Mallin ja koko TE-palvelujen vaikuttavuus paranisi, jos yksityisillä työvoimapalvelujen tuottajilla olisi mahdollisuus saada tietoja TE-palveluissa rekisteröidyistä työttömistä työnhakijoista. Tällainen mahdollisuus tulisi antaa rakentamalla TE-palveluihin digitaalinen portaali, jonka avulla viranomaisen hyväksymät yksityiset työnvälittäjät saisivat rajattuja tietoja työttömistä työnhakijoista.

Eduskunnan tulee vaatia hallitukselta, että se rakentaa kyseisen portaalin. Rakentaminen ei edellytä säädösmuutoksia.

3. Eduskunnalle kuuluvaa budjettivaltaa ei pidä siirtää toimeenpanijoille

Talousarvioesityksen mukaan palkkatukea rahoitetaan sekä työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalojen pääluokkien menomomenteilta. Koska sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan määräraja on arviomääräraha, hallituksen esitys sellaiseen voi tarkoittaa, että "piikki on auki" ja eduskunta ei päätäkään siitä, miten paljon rahaa on käytettävissä palkkatukeen.

Toinen tämän rakennelman ongelma on se, että sillä kierretään valtiontalouden sovittuja kehyksiä. Palkkatuen rahoituksen siirtäminen työttömyysturvan arviomäärärahamomentille tarkoittaa eräänlaista silmänkääntötemppua, jolla määräraha on saatu kehysten ulkopuolelle, koska työttömyysturvamenot eivät perinteisesti niihin kuulu.

Ensisijaisesti eduskunnan tulee muuttaa esitystä siten, että palkkatuet rahoitetaan kokonaisuudessaan momentilta 32.30.51. Toissijaisesti sen pitää täsmentää esitystä siten, että palkkatukeen käytettävillä määrärahoille on yksiselitteinen ja selkeä enimmäismäärä.

4. Eräitä muita huomioita

Hallitus antaa ymmärtää, että hallituksen keskeiset työllisyystoimet on valmisteltu työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alatyöryhmissä. Todellisuudessa valmistelu on tehty ja sisällöt linjattu ministeriöissä ja kyseisessä ministerityöryhmässä. Alatyöryhmien jäsenillä ei ole ollut juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa valmistelun lopputuloksiin.

Hallitus esittää määrärahaa osatyökykyisten työllistämiseen tähtäävän osakeyhtiön perustamiseen. Hallituksen mukaan yhtiön liiketoiminta tulee olemaan "…sellaista, ettei se vähäistä enempää vääristä kilpailua avoimilla markkinoilla toimivien yhteisöjen, kuten yritysten ja järjestöjen vastaavaa palvelujen tarjontaa" ja että sen "…tuottamien palveluiden hinnoittelu on markkinaehtoista".

Valitettavasti kyseisen yhtiön perustamisen edellyttämä lakiesitysluonnos ei täytä näitä ominaisuuksia. Siitä on tulossa markkinahäirikkö, joka vääristää kilpailua niin markkinoilla kuin työmarkkinoillakin.

Eduskunnan tulee edellyttää hallitukselta, että jos se tuo yhtiön perustamista koskevan lakiesityksen eduskuntaa, lakiesityksen sisältöä

on muutettu siten, että saadaan varmuus siitä, että yhtiö ei vääristä kilpailua tai työmarkkinoiden toimivuutta.

Hallitus esittää määrärahaa rekrytointitukikokeilun toteuttamiseksi. Tarkoituksena on kokeilla, voidaanko ensimmäisen työntekijän palkkaamisen kynnystä alentaa.

Eduskunnan ei tule myöntää määrärahaa kokeilun käynnistämiseksi. Vastaavaa on jo kokeiltu jo aiemmin eikä riittäviä myönteisiä vaikutuksia ole havaittu.

Lisätiedot Johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari
Elinkeinoelämän keskusliitto EK
vesa.rantahalvari@ek.fi
p. 040 544 4609